

811.163.41'367.622.16

811.163.41'373.611

<https://doi.org/10.18485/sj.2022.27.1.10>**БОРКО Н. КОВАЧЕВИЋ***Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Оригинални научни рад

Примљен: 15.10.2021.

Прихваћен: 22.12.2021.

О СУФИКСИМА ЗА ИЗВОЂЕЊЕ ГЛАГОЛСКИХ ИМЕНИЦА У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

У раду се говори о кориштењу различитих суфикса при извођењу различитих поткатегија глаголских именица у српском језику. Истражује се којим се суфиксима граде које класе ових именица, упућујући тако на општи степен продуктивности неких суфикса у творби глаголских именица генерално, али пре свега у извођењу одређених поткласа ове категорије.

Четири поткатегије глаголских именица чије се извођење овде посматра су именице са значењем догађаја, именице са значењем аргумента догађаја, резултативне и референцијалне именице. Прави се разлика између јаких и слабих суфикса у творби ових именица.

Кључне речи: поткласе глаголских именица, извођење, продуктивност суфикса, српски језик

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

У овом раду глаголска именица се посматра као категорија која је изведена из глагола и функционише као именица, без обзира на њено значење и суфикс којим је изведена (као и у Ковачевић 2016, 2018). Критеријум за сврставање неког облика у класу глаголских (*девербалних*) именица је (глаголско) порекло тог облика (именице).

---

* borko.kovacevic@fil.bg.ac.rs

Имајући у виду *хибридну* природу глаголских именица, чињеницу да представљају једну од такозваних *мешовитих категорија*¹ (међујезички посматрано, уједно и најпознатију и највише проучавану мешовиту категорију), не изненађује чињеница да истраживање особина глаголских именица заузима значајно место у савременој граматичкој теорији.² Овај рад, међутим, није усмерен на неко даље описивање карактеристика категорије глаголских именица (у српском језику), већ превасходно на начин извођења ових именица, то јесте питање којим се суфиксима у савременом српском језику глаголске именице изводе, односно, још прецизније, којим се суфиксима изводе различите поткатегије глаголских именица. Циљ истраживања је да представи један општи преглед продуктивности морфолошких образаца (појединачних суфикса) у творби поткатегија глаголских именица, без давања прецизне статистике поменуте продуктивности.

Рад је организован тако да се прво даје класификација глаголских именица. Издвајају се поткатегије ових именица, а потом се говори о начинима извођења тих поткатегија, односно о суфиксима који учествују у њиховој творби. На крају се представљају закључци истраживања.

КЛАСИФИКАЦИЈА ГЛАГОЛСКИХ ИМЕНИЦА

Представљајући једну генералну, међујезичку слику класификације глаголских именица, Ковачевић (2016) наводи да се глаголске именице у српском могу поделити на две опште класе: именице са обележјем +догађај и именице

¹ Мешовита категорија је категорија са неким особинама које су карактеристичне за једну врсту речи, али и са особинама које су типично одлика неке друге врсте речи (Спенсер 2002). Глаголска именица је категорија у којој су (у различитом односу код различитих класа ових именица) „помешане” (типично) глаголске и (типично) именичке карактеристике. Иначе, поред глаголских именица, пример мешовите категорије су и партиципи (термин који се генерално, у различитим језицима, односи на глаголске придеве и глаголске прилоге), који су мешовита категорија између глагола и (углавном) придева (о мешовитим категоријама в. и Ковачевић 2021: 156–157, 168).

² Ово се пре свега односи на граматичку теорију засновану на генеративном приступу. На првом месту се мисли на истраживања Слимана и Брито (2010а, 2010б), која су инспирисана такозваним *структурним приступом* А. Алексиаду (2001, 2009). Овај приступ надовезује се на истраживачка усмерења у оквиру трансформационо-генеративне граматике. Зачетник ових истраживања био је Н. Чомски у свом раду *Забелешке о номинализацији* (*Remarks on nominalization*, 1970). Касније су овај приступ разрађивали неотрансформационалисти (Лебоу 1986, Пикало 1991, Ван Хут/Рупер 1998, Борсли/Корнфилт 2000, Фу *et al.* 2001, Борер 2003), као и Гримшо (1990). У Ковачевић (2012, 2017) даје се преглед проучавања глаголских именица у домаћој литератури (у којој, као што се у наведеним радовима закључује, не постоји јединствен став око многих питања везаних за глаголске именице, почевши од саме дефиниције појма).

са обележјем –догађај.³ У именице са обележјем +догађај спадају именице које се на било који начин односе на догађај. То су именице које означавају (сам) догађај, именице које означавају аргумент догађаја и именице које означавају резултат догађаја (=резултативне именице). У именице које означавају сам догађај спадају семантички гледано *праве глаголске именице*, односно, како се то традиционално дефинише, именице које имају глаголско значење – значење „радње, стања или збивања” (*копање, патња, свитање*). Међу именицама које означавају аргумент догађаја разликују се именице са значењем екстерног аргумента догађаја (*читалац, такмичар, градитељ*) и именице са значењем интерног аргумента догађаја (*рањеник, осуђеник*). Резултативне именице, као што сам назив каже, представљају именице које означавају резултат неког догађаја (*решење, позајмица, откриће*). У именице са обележјем –догађај спадају референцијалне глаголске именице. У поткатегорији ових именица семантички се издвајају четири групе: именице са значењем професије, титуле, или занимања (*учитељ, глумцац*); именице са значењем животиња и биљака (*глодар, пузавица*); именице са значењем предмета (*упалач, дизало*) и именице са значењем места (*градилите, сушара*). Четири опште поткатегорије глаголских именица чијим се начинима извођења (путем различитих суфикса) овај рад бави су следеће: 1) именице које означавају догађај, 2) именице које означавају аргумент догађаја, 3) именице које означавају резултат догађаја (резултативне именице) и 4) референцијалне именице.⁴

Свака од четири наведене поткатегорије глаголских именица има неке своје синтаксичко-семантичке особине по којима се разликује од остале три поткатегорије. Детаљно се о овим особинама говори у Ковачевић (2016), а овде се укратко даје сумирање тих особина (према Ковачевић 2016: 135–140).

Аргументску структуру у српском језику поседују именице које означавају догађај, именице које означавају аргумент догађаја и резултативне именице, док референцијалне именице не поседују аргументе и аргументску структуру.⁵ Уз именице са значењем интерног аргумента догађаја и резултативне именице ограничена је реализација екстерног аргумента. Са овим

³ Док именице типично имају референцијално значење, глаголи генерално означавају *догађаје* и имају аргументе (учеснике) у догађају на који се односе (Алекснаду 2010).

⁴ Овде представљена класификација глаголских именица (такође се позивајући на Ковачевић 2016) даје се и у Ковачевић (2018: 286).

⁵ Под аргументима се у савременој граматичкој теорији подразумевају партиципанти (ентитети) који учествују у догађају који је обележен предикатом, а који су неопходни да би се одређена радња изречена предикатом реализовала (Ковачевић 2013). Пошто предикацију обично формира глагол, онда се углавном говори о аргументима уз неки глагол (које захтева тај глагол), односно о аргументској структури глагола. Аргументска структура представља информацију о аргументима глагола. Она говори о томе који учесници догађаја који је глаголом обележен постоје. О аргументима и аргументској структури генерално говоре нпр. Вилиамс (1981), Гримшо (1990), Џекендоф (1990), Спенсер (1990) и Бреснан (2000).

именицама екстерни аргумент може се реализовати у облику NP_{GEN} (именичка фраза у генитиву), као присвојни придев/присвојна заменица и као групни придев. Искључена је реализација екстерног аргумента у виду конструкције *од стране* + NP_{GEN}, као и у виду конструкције *од* + NP_{GEN} (у поређењу са реализацијом екстерног аргумента код именица са значењем догађаја, као и код глагола, где је то могуће).

Осим присуства аргументске структуре, оно што именице које означавају догађај и именице које означавају аргумент догађаја (за разлику од резултативних именица) чини сличним (мада у различитом степену) глаголима јесу и неке друге специфичности ових класа. Именице које означавају догађај могу се модификовати прилозима, што је типично глаголска особина (*долазак овамо, фотографисање ноћу*).⁶ На ове именице може се додати одрични префикс *не-*, који је еквивалентан одричној речци *не* уз глаголе (*неулазак, неодржавање*), а могу се употребити и у конструкцији са контролом од стране имплицитног аргумента (*Ø_i Фотографисање градских улица да би PRO_i направио добру репортажу није уродило плодом*). Уз именице са значењем догађаја могу се користити и предикати типа *трајати*, то јесте предикати који упућују на временски динамичну природу ових именица, а која је иначе типична за глаголе, а не за именице (*Фотографисање улица се одужило два сата*). И најзад, ове именице могу се модификовати модификаторима типа *намеран*, који упућују на интенционалног вршиоца радње (*Намерно двосатно фотографисање га је изнервирало*). Именице које означавају аргумент догађаја поседују само једну од пет поменутих специфичности које су карактеристичне за именице са значењем догађаја: на ове именице може се додати одрични префикс *не-* (*непливач, непушач*). Именице са значењем аргумента догађаја не могу да се модификују прилозима, не могу се појавити у конструкцији са контролом од стране имплицитног аргумента, нити се уз њих могу употребити предикати типа *трајати* и модификатори типа *намеран*. Резултативне и референцијалне именице не показују ни једну од поменутих специфичности које су карактеристичне за именице са значењем догађаја (а једна од њих, могућност додавања одричног префикса *не-*, и за именице са значењем аргумента догађаја). Карактеристике поткатегорија глаголских именица у српском језику могу се представити помоћу следеће табеле:⁷

Особине класе	ИМЕНИЦЕ КОЈЕ ОЗНАЧАВАЈУ ДОГАЂАЈ	ИМЕНИЦЕ КОЈЕ ОЗНАЧАВАЈУ АРГУМЕНТ ДОГАЂАЈА	РЕЗУЛТАТИВНЕ ИМЕНИЦЕ	РЕФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ИМЕНИЦЕ
Аргументска структура	+	+	(уз ограничену реализацију екстерног аргумента)	+
Прилози	+	–	–	–
Одрични префикс <i>не-</i>	+	+	–	–
Конструкција са контролом	+	–	–	–
Предикати типа <i>трајати</i>	+	–	–	–
Модификатори типа <i>намеран</i>	+	–	–	–

Табела 1. Особине поткатеорија глаголских именица
у српском језику

Како се наводи у Ковачевић (2016: 135), на скали на чијем би једном крају био глагол, а на другом крају именица, као две (основне) врсте речи, најближе глаголу су именице са значењем догађаја. Ове именице показују највише особина које су карактеристичне за глаголе. Именице које означавају аргумент догађаја имају мање типично глаголских карактеристика, а резултативне именице их имају још мање. Најдаље од краја скале на којој се налази глагол налазе се референцијалне глаголске именице. Ове именице су на супротном крају скале, на крају где се налази именица. У питању су именице које не поседују никакве глаголске карактеристике и које се понашају као *типичне* именице.

Пошто су представљене четири поткатегије глаголских именица (и укратко њихове особине), у наредном одељку говори се о главном питању овог рада, то јесте о начинима којима се ове поткатегије глаголских именица изводе, односно о суфиксима који учествују у њиховој творби.

СУФИКСИ КОЈИМА СЕ ИЗВОДЕ ПОТКАТЕГОРИЈЕ ГЛАГОЛСКИХ ИМЕНИЦА

Као што је поменуто у уводном делу, циљ овог истраживања је да представи општу слику продуктивности појединих суфикса у творби (четири поткатегије) глаголских именица у српском језику. Овде се не тестира продуктивност појединих морфолошких образаца (појединих суфикса) у извођењу одређених поткатегија глаголских именица, већ се представљају сви суфикси који учествују у њиховој творби. Другим речима, утврђује се да ли неки суфикс уопште учествује у творби одређене поткатегије глаголских именица, или не учествује.⁸ Што се тиче саме форме суфикса, као референтни су узети суфикси издвојени у *Творби речи у савременом српском језику* (Клајн 2003).⁹ Налази који се представљају¹⁰ добијени су претраживањем *Корпуса савременог српског језика на Математичком факултету у Београду*.¹¹

⁸ Сам појам (морфолошке, пре свега творбене) продуктивности тешко је прецизно дефинисати (преглед разних приступа појму продуктивности даје Бауер 2001, 2005). У том контексту, посебно је проблематично дати добре критеријуме за мерење продуктивности, о чему се говори у Ковачевић (2021: 210–212).

⁹ Овде се не улази у питање тачности утврђивања форме суфикса, већ се суфикси дати у Клајн 2003 узимају само као један могући списак суфикса (са тамо датим њиховим формама), допуштајући свакако и другачију листу суфикса (са другачијом формом појединих суфикса).

¹⁰ Налази су иначе добијени током истраживања за потребе израде докторске дисертације (Ковачевић 2012). У самој дисертацији наводи се више примера за сваки суфикс. Тачније, наводе се примери (изведени различитим суфиксима) за сваку поткатегију глаголских именица (са конкретним примерима употребе). Овде се даје само (необјављени) део дисертације (проширен додатним анализама) где су сумирани резултати тог дела истраживања за дисертацију (везаног за суфиксе који учествују у извођењу поткатегија глаголских именица).

¹¹ Корпус је претражен помоћу упита у виду регуларних израза који су на крају садржали одговарајуће суфиксе за извођење глаголских именица (на пример [А-з]*ба да би се пронашле

У корпусу су пронађене именице које су изведене помоћу 46 различитих суфикса. Истраживање је показало да се глаголске именице у српском језику генерално изводе следећим суфиксима: *-а, -ац, -ач, -ача, -ај, -ак, -аљка, -ањ, -ар, -ара, -ава, авац, -авица, -ба, -ће, -ет, -еж, -ица, -ич, -идба, -ик, -иља, -иљка, -ина, -иште, -ја, -ка, -лац, -лица, -лиште, -ло, -ља, -ница, -ник, -ња, -њава, -ње, -оница, -от, -ство, -тељ, -тва, -уља, -уша, -ут, -Ў* (нулти суфикс).

Од наведених суфикса у грађењу именица које означавају догађај учествују наредни суфикси: *-а, -ац, -ај, -ак, -аљка, -ањ, -ава, -ба, -ће, -ет, -еж, -ица, -идба, -ја, -ка, -ло, -ња, -њава, -ње, -от, -ство, -тва, -уша, -ут, -Ў*. Суфикси којима се изводе именице које означавају аргумент догађаја су: *-ац, -ач, -ача, -ар, -ара, -ица, -ич, -ик, -иља, -лац, -лица, -лиште, -ло, -ља, -ница, -ник, -ња, -ње, -тељ, -ство, -уља, -уша*. Резултативне именице изводе се следећим суфиксима: *-а, -ај, -ба, -ће, -еж, -ица, -ка, -ња, -ње, -Ў*. У творби референцијалних именица учествују наредни суфикси: *-а, -ац, -ач, -ача, -ај, -ак, -аљка, -ањ, -ар, -ара, авац, -авица, -ба, -ће, -еж, -ица, -ич, -ик, -иљка, -ина, -иште, -ја, -ка, -лица, -лиште, -ло, -ља, -ница, -ник, -ња, -ње, -оница, -ство, -тва, -уља, -уша, -Ў*.

Међу наведеним суфиксима могу се издвојити суфикси којима се изводи само једна поткатегорија глаголских именица. У случају именица које означавају догађај, такви су суфикси *-ава, -ет, -идба, -њава, -от* и *-ут*. Суфиксима *-иља, -лац* и *-тељ* према истраживању изведене су само именице које означавају аргумент догађаја, док су суфиксима *-авац, -авица, -иљка, -ина, -иште* и *-оница* изведене само референцијалне именице. Издвојени суфикси могли би се према Бисето и Мелони (2007) окарактерисати као *јаки* суфикси. Бисето и Мелони суфиксе којима се обично изводи само одређена класа дериватива називају *јаким* суфиксима, док суфиксе којима се могу изводити различите класе дериватива карактеришу као *слабе* суфиксе. Код јаких суфикса предвидиво је која ће се класа дериватива као резултат деривационог процеса добити, и какве ће синтаксичко-семантичке особине тај дериватив имати. Са друге стране, у случају слабих суфикса, резултат деривационог процеса могу бити различите класе дериватива, са различитим синтаксичко-семантичким особинама.

Којим суфиксима се могу изводити одређене поткатегорије глаголских именица у српском језику систематски је приказано у Табели 2 (болдом су истакнути јаки суфикси – суфикси којима су изведене само именице из одређене класе):

глаголске именице на суфикс *-ба*). Изрази су прилагођавани тако да обухвате различите падежне облике (на пример [А-з]*ба, [А-з]*бе, [А-з]*би...).

Поткатегорија глаголских именица	Суфикси
ИМЕНИЦЕ КОЈЕ ОЗНАЧАВАЈУ ДОГАЂАЈ	<i>-а, -ац, -ај, -ак, -аљка, -ањ, -ава, -ба, -ће, -ет, -еж, -ица, -идба, -ја, -ка, -ло, -ња, -њава, -ње, -от, -ство, -тва, -уша, -ут, -Ў</i>
ИМЕНИЦЕ КОЈЕ ОЗНАЧАВАЈУ АРГУМЕНТ ДОГАЂАЈА	<i>-ац, -ач, -ача, -ар, -ара, -ица, -ич, -ик, -иља, -лац, -лица, -лиште, -ло, -ља, -ница, -ник, -ња, -ње, -тељ, -ство, -уља, -уша</i>
РЕЗУЛТАТИВНЕ ИМЕНИЦЕ	<i>-а, -ај, -ба, -ће, -еж, -ица, -ка, -ња, -ње, -Ў</i>
РЕФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ИМЕНИЦЕ	<i>-а, -ац, -ач, -ача, -ај, -ак, -аљка, -ањ, -ар, -ара, -авац, -авица, -ба, -ће, -еж, -ица, -ич, -ик, -иљка, -ина, -иште, -ја, -ка, -лица, -лиште, -ло, -ља, -ница, -ник, -ња, -ње, -оница, -ство, -тва, -уља, -уша, -Ў</i>

Табела 2. Суфикси којима се изводе поткатегорије глаголских именица у српском

Збирно учешће појединачних суфикса у извођењу различитих поткатегорија глаголских именица у српском језику представљено је следећом табелом (уз давање по једног конкретног примера именице изведене дотичним суфиксом):¹²

Суфикс	ИМЕНИЦЕ КОЈЕ ОЗНАЧАВАЈУ ДОГАЂАЈ	ИМЕНИЦЕ КОЈЕ ОЗНАЧАВАЈУ АРГУМЕНТ ДОГАЂАЈА	РЕЗУЛТАТИВНЕ ИМЕНИЦЕ	РЕФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ИМЕНИЦЕ
<i>-а</i>	<i>+ размена</i>	<i>-</i>	<i>+ зарада</i>	<i>+ преграда</i>

-ац	+	+	-	+
	<i>ударац</i>	<i>ловац</i>		<i>поклопац</i>
-ач	-	+	-	+
		<i>копач</i>		<i>прекидач</i>
-ача	-	+	-	+
		<i>нарикача</i>		<i>дрљача</i>
-ај	+	-	+	+
	<i>окршај</i>		<i>извештај</i>	<i>лежај</i>
-ак	+	-	-	+
	<i>боравак</i>			<i>привезак</i>
-аљка	+	-	-	+
	<i>редаљка</i>			<i>лежаљка</i>
-ањ	+	в	-	+
	<i>пуцањ</i>			<i>завртањ</i>
-ар	-	+	-	+
		<i>такмичар</i>		<i>рачунар</i>
-ара	-	+	-	+
		<i>трачара</i>		<i>сушара</i>
-ава	+	-	-	-
	<i>ломљава</i>			
-авац	-	-	-	+
				<i>чучавац</i>
-авица	-	-	-	+
				<i>тијавица</i>
-ба	+	-	+	+
	<i>борба</i>		<i>наредба</i>	<i>уредба</i>
-ће	+	-	+	+
	<i>заузеће</i>		<i>откриће</i>	<i>распеће</i>
-ет	+	-	-	-
	<i>клепет</i>			

-еж	+	-	+	+
	<i>грабеж</i>		<i>цртеж</i>	<i>бодез</i>
-ица	+	+	+	+
	<i>отмица</i>	<i>издајица</i>	<i>кованица</i>	<i>прженица</i>
-ич	-	+	-	+
		<i>гонич</i>		<i>водич</i>
-идба	+	-	-	-
	<i>пловидба</i>			
-ик	-	+	-	+
		<i>исељеник</i>		<i>туцаник</i>
-иља	-	+	-	-
		<i>плетиља</i>		
-иљка	-	-	-	+
				<i>цедиљка</i>
-ина	-	-	-	+
				<i>развалина</i>
-иште	-	-	-	+
				<i>склониште</i>
-ја	+	-	-	+
	<i>предаја</i>			<i>грађа</i>
-ка	+	-	+	+
	<i>поправка</i>		<i>исправка</i>	<i>дршка</i>
-лац	-	+	-	-
		<i>известилац</i>		
-лица	-	+	-	+
		<i>луталица</i>		<i>спајалица</i>
-лиште	-	+	-	+
		<i>гледалиште</i>		<i>шеталиште</i>
-ло	+	+	-	+
	<i>расуло</i>	<i>блебетало</i>		<i>цедило</i>

-ља	-	+	-	+
		<i>ткаља</i>		<i>бодља</i>
-ница	-	+	-	+
		<i>скитница</i>		<i>кочница</i>
-ник	-	+	-	+
		<i>дописник</i>		<i>браник</i>
-ња	+	+	+	+
	<i>градња</i>	<i>прања</i>	<i>претња</i>	<i>радња</i>
-њава	+	-	-	-
	<i>кукњава</i>			
-ње	+	+	+	+
	<i>ходање</i>	<i>обезбеђење</i>	<i>решење</i>	<i>постројење</i>
-оница	-	-	-	+
				<i>топионица</i>
-от	+	-	-	-
	<i>топот</i>			
-ство	+	+	-	+
	<i>убиство</i>	<i>руководство</i>		<i>наследство</i>
-тељ	-	+	-	-
		<i>истражитељ</i>		
-тва	+	-	-	+
	<i>жетва</i>			<i>бритва</i>
-уља	-	+	-	+
		<i>побегуља</i>		<i>грабуља</i>
-уша	-	+	-	+
		<i>торокуша</i>		<i>клепетуша</i>
-ут	+	-	-	-
	<i>шкргут</i>			
-Ø	+	-	+	+
	<i>лов</i>		<i>опис</i>	<i>омот</i>

Табела 3. Учешће појединих суфикса у извођењу поткатегија глаголских именица у српском

Истраживање показује да су деривационо најфункционалнији суфикси *-ица*, *-ња* и *-ње*. Овим суфиксима могу се изводити све четири поткатегије глаголских именица у српском језику (именице са значењем догађаја, именице са значењем аргумента догађаја, резултативне и референцијалне именице). Суфикси *-а*, *-ај*, *-ац*, *-ба*, *-еж*, *-ка*, *-ло*, *-ство*, *-ће* и *-Ќ* учествују у творби три различите поткатегије глаголских именица: суфиксима *-а*, *-ај*, *-ба*, *-ће*, *-еж*, *-ка*, и *-Ќ* могу се извести именице са значењем догађаја, резултативне и референцијалне именице, а суфиксима *-ац*, *-ло* и *-ство* именице са значењем догађаја, именице са значењем аргумента догађаја и референцијалне именице. У извођењу две различите поткатегије глаголских именица учествују суфикси *-ак*, *-алка*, *-ањ*, *-ар*, *-ара*, *-ач*, *-ача*, *-ик*, *-ич*, *-ја*, *-лица*, *-лиште*, *-ља*, *-ник*, *-ница*, *-тва*, *-уља* и *-уша*. Помоћу суфикса *-ар*, *-ара*, *-ач*, *-ача*, *-ик*, *-ич*, *-лица*, *-лиште*, *-ља*, *-ник*, *-ница*, *-уља* и *-уша* изводе се именице са значењем аргумента догађаја и референцијалне именице, а помоћу суфикса *-ак*, *-алка*, *-ањ*, *-ја* и *-тва* именице са значењем догађаја и референцијалне именице. Следећи суфикси (као што је већ речено) учествују у грађењу само једне поткатегије глаголских именица: *-ава*, *-ет*, *-идба*, *-њава*, *-от* и *-ут* (само именице са значењем догађаја); *-иља*, *-лац* и *-тељ* (само именице које означавају аргумента догађаја); те *-авац*, *-авица*, *-иљка*, *-ина*, *-иште* и *-оница* (само референцијалне именице).

Треба напоменути и то да су у истраживању, поред (поменутих) двосмислених (и вишесмислених) суфикса (којима се могу извести две/више различитих поткатегија глаголских именица), забележене и двосмислене именице: именице које по својим особинама могу да припадају двама поткатегијама глаголских именица. О двосмисленим (полисемичним) глаголским именицама у савременом српском језику детаљно се говори у Ковачевић (2018). Овде се као илустрација наводи по један пример од сваке уочене врсте двосмислености глаголских именица (Ковачевић 2018: 287–294). Тако, именица *штедња* припада и класи именица са значењем догађаја (1а) и резултативним именицама (1б):

- 1) а. Еколошким порезом социјалдемократско-зелена влада жели да подстакне **штедњу** енергије и повећа свест грађана о коришћењу природних ресурса.
- б. Девизна **штедња** ће се исплаћивати преко пословних банака на целој територији Југославије, укључујући и банке у Републици Црној Гори.

У класу именица са значењем аргумента догађаја (2а), али и у класу референцијалних именица (2б) спада именица *читач*:

- 2) а. Тачно је све што је изнето и, што је најбоље, ни најискуснији **читач** криминалне рубрике неће осетити да је нешто прећутано.
 б. Тако, на пример, касирка у самопослузи користи **читач** пругастог кода (енгл. bar – code) којим се чита податак утиснут на амбалажи различите робе.

Именица *распеће* може се сврстати и у именице са значењем догађаја (3а), као и у референцијалне именице (3б):

- 3) а. Урна датира из периода од тридесетак година након Исусовог **распећа** и носи име Јосифа, његовог оца, и Јована, његовог брата и вође ране хришћанске цркве у Јерусалиму.
 б. Високо, у врху иконостаса, светлело је пред **распећем** кандило.

Будући да су тема рада суфикси којима се поткатоорије глаголских именица изводе, а не саме именице и њихове особине (као што је речено), о двосмисленим глаголским именицама овде се не говори опширније.

ЗАКЉУЧАК

Највећи број суфикса за извођење глаголских именица у српском језику полифункционалне је природе. Овим суфиксима изводе се две, три, или чак и (све) четири поткатоорије глаголских именица (именице са значењем догађаја, именице са значењем аргумента догађаја, резултативне и референцијалне именице). Имајући у виду дистинкцију између *јаких* и *слабих* суфикса (Бисето/Мелони 2007), може се рећи да су деривационо „најслабији” суфикси за извођење глаголских именица у српском суфикси *-ица*, *-ња* и *-ње*. Овим суфиксима могу се изводити све четири поменуте поткатоорије глаголских именица у српском језику.

Постоје, међутим, и суфикси којима се изводе само именице које припадају једној поткатоорији глаголских именица (такозвани *јаки* суфикси). У случају именица са значењем догађаја, то су суфикси *-ава*, *-ет*, *-идба*, *-њава*, *-от* и *-ут*. Код именица са значењем аргумента догађаја ради се о суфиксима *-иља*, *-лац* и *-тељ*, а код референцијалних именица о суфиксима *-авац*, *-авица*, *-иљка*, *-ина*, *-иште* и *-оница*. Ово значи да се поткатоорије глаголских именица могу довести у корелацију са одређеним творбеним обрасцима: постоје типични суфикси којима се изводе поједине класе глаголских именица. Наведена констатација не важи за резултативне именице, јер у случају ове класе глаголских именица нису уочени суфикси којима би се изводила само та поткатоорија.

На крају, поново се указује на то да је за детаљан (и статистички валидан) увид у продуктивност суфикса у творби глаголских именица генерално, а и у

извођењу појединих поткатегорија ових именица, неопходно једно комплетније истраживање, које сигурно може бити предмет неких будућих радова.

ЛИТЕРАТУРА

- Алексиаду 2001:** A. Alexiadou, *Functional Structure in Nominals: Nominalization and Ergativity*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Алексиаду 2009:** A. Alexiadou, On the role of syntactic locality in morphological processes: the case of (Greek) derived nominals, in: A. Giannakidou & M. Rathert (ed.), *Quantification, definiteness and nominalization*, Oxford: Oxford University Press, 253–280.
- Алексиаду 2010:** A. Alexiadou, Nominalizations: a probe into the architecture of grammar. Part I: the nominalization puzzle, *Language and Linguistics Compass*, 4, 496–511.
- Бауер 2001:** L. Bauer, *Productivity*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Бауер 2005:** L. Bauer, Productivity: theories, in: P. Štekauer & R. Lieber (eds), *Handbook of word-formation*, Dordrecht: Springer, 315–334.
- Бисето/Мелони 2007:** A. Bisetto & C. Melloni, Result Nominals: A Lexical-Semantic Investigation, in: G. Booij et al. (ed.), *Proceedings of the Fifth Mediterranean Morphology Meeting (MMM5)*, University of Bologna, 393–412.
- Борер 2003:** H. Borer, *Exo-skeletal vs. endo-skeletal explanations: syntactic projections and the lexicon*, in: Polinsky, M. and J. Moore (eds.), *Explanation in Linguistic Theory*, Stanford: CSLI.
- Борсли/Корнфилт 2000:** R. Borsley & J. Kornfilt, *Mixed extended projections*, in: Borsley, R. (Ed.), *Syntax and Semantics 22: The Nature and Function of Syntactic Categories*, Academic Press, New York, 101–131.
- Бреснан 2000:** J. Bresnan, *Lexical-functional syntax*, Oxford: Blackwell.
- Ван Хут/Рупер 1998:** A. van Hout & T. Roeper, Events and Aspectual Structure in Derivational Morphology, *MIT Working Papers in Linguistics*, 32, 175–220.
- Вилиамс 1981:** E. Williams, Argument Structure and Morphology, *Linguistic Review*, 1: 81–114.
- Гримшо 1990:** J. Grimshaw, *Argument Structure*, Cambridge, Mass.: MIT Press.

- Клајн 2003:** I. Klajn, *Tvorba reči u savremenom srpskom jeziku*, II, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Institut za srpski jezik SANU; Novi Sad: Matica srpska.
- Ковачевић 2012:** Б. Ковачевић, *Синтаксичко-семантичке категорије глаголских именица*, докторска дисертација, Филолошки факултет у Београду.
- Ковачевић 2013:** Б. Ковачевић, Именице са темом и агенсом исказаним генитивом у српском језику, *Српски језик*, XVIII, 663–668.
- Ковачевић 2016:** Б. Ковачевић, Именице са значењем аргумента догађаја у савременом српском језику, *Анали Филолошког факултета*, XXVIII/1, 327–336.
- Ковачевић 2017:** Б. Ковачевић, О глаголским именицама које су модификоване прилогом у савременом српском језику, *Српски језик*, XXII, 489–499.
- Ковачевић 2018:** Б. Ковачевић, О полисемичним глаголским именицама у савременом српском језику, *Анали Филолошког факултета*, XXX/1, 285–297.
- Ковачевић 2021:** Б. Ковачевић, *Поглед у реч: основи морфологије*, Београд: Филолошки факултет.
- Лебоу 1986:** D. Lebeaux, The Interpretation of Derived Nominals, in: A. M. Farley, P. T. Farley and K. E. McCulloch (ed.), *CLS Papers from the General Session at the Twenty-Second Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society*, 231–247.
- Пикало 1991:** С. Picallo, *Nominals and Nominalizations in Catalan*, *Probus*, 3/3, 271–316.
- Слиман/Брито 2010а:** P. Sleeman & A. M. Brito, Nominalization, Event, Aspect, and Argument Structure: a Syntactic Approach, in: M. Duguine, S. Huidobro & N. Madariaga (ed.), *Argument Structure from a Cross-linguistic Perspective*, 113–129.
- Слиман/Брито 2010б:** P. Sleeman & A. M. Brito, Aspect and argument structure of deverbal nominalizations: a split vP analysis, in: A. Alexiadou & M. Rathert (ed.), *Nominalizations across Languages and Frameworks*, Berlin: Mouton de Gruyter, 191–209.
- Спенсер 1990:** A. Spencer, *Morphological Theory: An Introduction to Word Structure in Generative Grammar*, Cambridge: Cambridge University Press.

- Спенсер 2002:** A. Spencer, Typology of Mixed Categories, in: Orgun, C. O. & Sells, P. (ed.), *Morphology and the Web of Grammar*, Chicago: The University of Chicago Press.
- Фу et al. 2001:** J. Fu, H. Borer & T. Roeper, The VP within nominalizations: evidence from adverbs and the VP anaphor *do so*, *Natural Language and Linguistic Theory*, 19, 549–582.
- Чомски 1970:** N. Chomsky, Remarks on Nominalization, in: R. Jacobs & P. Rosenbaum (ed.), *Readings in English Transformational Grammar*, Waltham, Mass: Ginn and Company, 184–221.
- Цекеңдоф 1990:** R. Jackendoff, *Semantic Structures*, Cambridge, Mass.: MIT Press.

ON SUFFIXES FOR DERIVATION OF DEVERBAL NOUNS IN SERBIAN

Summary

This paper discusses the use of different suffixes in the derivation of different subcategories of deverbal nouns in the contemporary Serbian language. It focuses on the question which suffixes participate in the derivation of which classes of deverbal nouns, implying in this way the general productivity of some suffixes in the derivation of deverbal nouns in general, and particularly in the derivation of specific classes of the category.

The four subcategories of deverbal nouns which derivation is observed are event nouns, argument nouns, result nouns, and referential nouns. There is difference between *strong* and *weak* suffixes in the derivation of these nouns.

Key words: deverbal nouns, productivity, derivation, suffixes, Serbian.

Borko N. Kovačević